

IZLOŽBA "TITOV LIK GLEDAN OČIMA BORACA"

Lucija Benyovsky

Muzej revolucije naroda Hrvatske

Prije tri godine /29. VI. 1977/ u Centru za kulturu i informacije Zagreb, Preradovićeve 5, bila je otvorena izložba pod naslovom "Titov lik gledan očima boraca". Pokrovitelj izložbe bio je list "Studio", tjedni informativni list za televiziju, radio, film i glazbu - pokrovitelj je snosio i troškove izložbe. Izložbu je otvorio drug Pero Car, tadašnji predsjednik Republičkog SUBNOR-a, a organizirala ju je kolegica Branka Pavičić-Turković iz Centra za kulturu i informacije. Design plakata izradio je Ivica Stančin, a likovno ju je postavio Vjekoslav Fabić, grafičar, član ULUPUH-a iz Zagreba. Autor izložbe bila je Lucija Benyovsky /katalog/.

Likovna obrada izložbe riješena je ustakljenim izložbenim ploham, veličine 100x80 cm. Podložna ploha od iverice debljine 4 mm presvučena je tapisonom u crvenoj boji. Originali su postavljeni u izreze u tapisonu koji odgovaraju veličini eksponata, dok su fotografije, fotokopije i tekstovi kao i opisne legende postavljene izravno na površinu tapisona. Takvu podložnu plohu prekri-va staklo, pa je ploha zajedno sa staklom učvršćena rubnim letvicama s utorom, na gornjoj i donjoj strani. Sintetičkim se konopcem učvršćuju gornja i donja letvica, te se s oba kraja ustakljene izložbene plohe vješaju za izlaganje.

Posjetioci izložbe imali su priliku da vide lik druga Tita na stranicama malih džepnih novina i partizanskih

listova koji su izlazili i bili tiskani u vrijeme narodnooslobodilačke borbe. Naime, ti jedinstveni crteži vrlo su vrijedni dokumenti. Nastajali su crtanjem prema nekoj fotografiji ili prerisavanjem lika druga Tita s fotografija pomoću indigo-papira. Tako dobiven crtež izradjivao se dalje u tušu, te bojao bojama ili tintom. Većina crteža nije potpisana, pa su autori ostali nepoznati.

Po prvi put likove druga Tita u crtežima nalazimo krajem 1942. i početkom 1943. god. na stranicama džepnih novina. To je u stvari prerisan crtež koji je prvi put objavljen 7. studenog 1942. godine - u listu "Borba". Tijekom 1943. mnogo se puta precrtavao crtež izradjen prema fotografiji Žorža Skrigina, koji je snimio druga Tita u Bosanskoj Krajini 1942. god. To je poznata Titova fotografija s partizanskom kapom na glavi. Zanimljivo je istaći da su crteži iz 1944. radjeni prema još jednoj fotografiji druga Tita, koju je snimio Hugo Ribarić, fotoreporter ZAVNOH-a u vrijeme II. zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu. Fotografiju je izradila u fotolaboratoriju Elvira Kohn, fotograf ZAVNOH-a /kasnije je bila u GŠH/. Već 1945. god. susrećemo lik druga Tita u maršalskoj uniformi na mnogim crtežima nastalim prema fotografiji iz 1944. koju su snimili na Visu Jure Rukljančić i Slavko Zalar.

Još je u toku NOB-a Titov lik na stranicama tih malih džepnih, četnih, bataljonskih, partizanskih novina postao simbol borbe i rodoljublja. Iako većina crteža sa Titovim likom ne sadrži neke visoke umjetničke kvalitete, oni predstavljaju povijesni dokument jednog vremena i autentično svjedočanstvo iz narodnooslobodilačkog rata.

U povodu otvorenja izložbe list "Studio" /br. 691, od 2. VII. do 8. VII. 1977/ objavio je članak "Portreti iz ko-

lone" - Tito na crtežima boraca. Člankom je upućen poziv čitaocima "Studija" i posjetiocima izložbe da jave redakciji imena anonimnih autora izloženih crteža ukoliko bi ih prepoznali. Redakciji lista javio se drug Slavan Zavidić koji je bio izdavač, urednik i prepisivač na stroju "Glasa omladine", džepnih novina omladine, rajona "Lujevo" od 15. II. 1945. godine. Drug Slavan Zavidić javio je da je autor Titova lika dr Boris Kamenar /profesor Prirodoslovnog fakulteta u Zagrebu/. Iz razgovora sa dr Borisom Kamenarom /"Studio", br. 712 od 26. IX. do 2. XII. 1977/ saznala sam da je lik druga Tita radjen prema crtežu omladinca Tomislava Šepića /umro je poslije rata/ izrezan u linoleumu i ručno otisnut na naslovnoj stranici džepnih novina. Dr Boris Kamenar, nažalost, nije sačuvao ni jedan primjerak lista /osim izrade klišeja pisao je i članke/. Sačuvao je, medjutim, rijedak primjerak Goranove "Jame", koju je izdao Prop-odsjek IV, hrvatske brigade Narodne odbrane /1944/. Taj primjerak poklonio je Muzeju revolucije u Zagrebu. Redakciji lista "Studio" javio se i Nikola Kećanin, kipar, koji je u studenom 1943. u tiskari Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju na Pakuku izradio crtež druga Tita na dopisnici.

Na taj su način dva crteža "dobila" svoje autore.

Prilikom razgledavanja izložbe u Centru za informacije i kulturu saznala sam da je drug Jakša Bučević /funkcionar u Izvršnom vijeću SRH/ u svom partizanskom dnevniku /iz 1944. godine/ na prvoj stranici nacrtao olovkom lik druga Tita. Autor je poklonio partizanski dnevnik s crtežom druga Tita Muzeju revolucije naroda Hrvatske.

Izložba "Titov lik gledan očima boraca" bila je otvorena u Centru za kulturu i informacije do 15. 7. 1977. godine. Nakon toga organizirala sam izložbu u slijedećim radnim

organizacijama i društvenim domovima: Društveni dom Kaptol 27, Društveni dom u Sigetu, Aleja Pomoraca 21, Društveni dom Mjesne zajednice "Mlinovi", Centar za kulturu Trešnjevka, tvornica Franck, kasarna "Maršal Tito" u Travnom, prostorije tvornice "INA-OKI", Žitnjak i tvornica Chromos, Narodno sveučilište Zaprešić /tiskan je i katalog umnožen na ciklostilu/.

Ove godine nakon smrti Predsjednika Republike Josipa Broza Tita u suradnji sa Centrom za kulturu i informacije Maksimir, izložba je bila otvorena u slijedećim radnim organizacijama: Skupština općine Maksimir, radna organizacija "Fotokemika", SOUR Radioindustrija Zagreb, OOUR Elektromontaža /SOUR RIZ/, Mjesna zajednica "Otokar Keršovani".

Na kraju mogu reći da je izložba postigla lijep uspjeh. Crteže sa Titovim likom, objavljene u partizanskim novinama, imali su prilike vidjeti i čitaoci listova: "Studio", "Radost" i "Front", kao i posjetioци u društvenim domovima i drugim radnim organizacijama. Na taj način postignuta je i uspostavljena suradnja između raznih OOUR-a i Muzeja revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu.

"Naš glas" ★

Izdaje II četa
III bataljona
IV Ud. brigade

br. 2.

Drug Tito